

Ishaja vsak dan razen
nedelj in praznikov.
Issued daily except Sun-
days and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški
prostori: 2657 So.
Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 So. Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904.

LETO—YEAR XVIII.

Chicago, Ill., četrtek, 11. junija (June 11), 1925. Subscription \$3.00 Yearly

STEV.—NUMBER 136

BARONI PRIPRAVLJAJO BOJKOT PROTI U. M. W.

NAROČAJO SI ELEKTRIČNA LOPATILA, SAMO DA JIM NI TREBA UNJSKIH RU-DARJEV.

Pittsburska premogovna družba je znižala obratne stroške.

Chicago, Ill. — (Leland Olds za F. P.) — Dokaz o odprtojavniški zaroti podjetnikov, da bi zadavili unijonizem na polju mehkega premoga, se zopet pojavlja v pismu, ki ga je pisal odbor zveze tovarnarjev svojim članom. Segajoč nazaj v leto 1922 pravi v pismu: "Eden glavnih namenov stavke po železnih delavnicah je bil, da pomagajo stavkajočim premogarjem. Mislili so, da bodo onesposobili industrijo in železnice in bi bili na ta način premogarski podjetniki prisiljeni pristati na zahteve unije. To bi namreč pomenilo, da bi stoprocentna unija na polju mehkega premoga izsilila tudi unijo po železnicah in industrijskih tovarnah, ker bi bil odrečen premož neunijskim tovarnam." Pismo se dalje glasi:

"Po našem mnenju je to nevarnost, odvisna od bodočnosti. Vsekakor je potrebno, da se ne mudimo lotimo dela vsi industrijski, da preprečimo njih razvoj. Odbor torej priporoča, da industrijski dobavljajo premož samo od samostojnih (stavkokaških) premogovnih polj."

To pomeni, da odbor priporoča tovarnarjem, da bojkotirajo premož, ki je nakopan od neunijskih delavcev.

Pri največjem rudniku Sheridan Wyoming Coal družbe so vpeljali dvanajst električnih lopatil, pri katerih po dva delavca izvršata delo za trideset drugih. Tako bodo novi stroji vzeli delo tristo rudarjem. Rudnike te družbe obratuje Peabody Coal družba, katere je bila pred kratkim obtožena, da je poslabšala razmere na škodo unije pri rudniku v Kincaidu, Ill. Novi stroji, ki prihranijo ogromno na delu, bodo podvojeni še pri drugih rudnikih wyominske družbe, če ne ti izkažejo uspešne. Predsednik družbe pričakuje, da bo z novimi stroji prihranil po 35 centov na vsaki toni.

Poglejmo, kaj piše Wall Street Journal o novih mašinah, ki spravljajo delavce ob delo: "Inženirji, ki razpravljajo glede lopatil, trdijo, da ta nudijo najboljše rešitve sedanega rudarskega vprašanja z delavstvom, čeprav je znana reč, da ni mogoče teh strojev spraviti v vsak rudnik, ne da bi se temu uprila U. M. W. of A."

Pittsburska premogovna družba kar neprenehoma naglašala, da ne more producirati premoga po unijski lestvici. Tako je zopet dodela pesem v poročilu v "Black Diamond". Poleg tega poročilo o pittsburskega premogovnega polja tudi pove, da je bilo šestnajst rudnikov Penna družbe zaprtih bolj radi izčrpanja rudnikov kakor radi mezdne lestvice. Nekateri rudniki so bili baže docela izdelani, a nekaj drugih je bilo tudi takih, da se kompaniji bolj splača obratovati druge, kateri več nesejo. Tako se izgovarja družba v poročilu.

Pozabiti ne smemo, da Pittsburska premogovna družba kontrolira zvezni zakladniški tajnik Mellon s svojim bratom. Ta dva pa si na vse pretege prizadevata, da bi izpodkopala unijako pogodbo. Vsi njuni unijski rudniki so sedaj zaprti.

FILANTROP JE DAL ŠE DVA MILJONA.

Durham, N. C. — Tobačni kralj Duke je dal univerzi še dva milijona. Univerza zdaj nosi njegovo ime. Kot povračilo za svojo "velikodušnost" bo Duke dobil pravico, da sme "sugestirati", kaka naj bo izobrazba na univerzi.

Pregled dnevnih dogodkov

Amerika.

Premogovni baroni pripravljajo bojkot proti rudarski uniji. Pisatelj Upton Sinclair ustanovi tiskovno kooperativo. Darrow, ki je Scopesov zagovornik, pravi, da bo tennesiški proces najzanimivejši v 20. stoletju.

Hoover pravi, da vlada se ne sme vtikati v business.

Redno potovanje po zraku iz Chicaga v New York prične v novembru.

Po svetu.

Nemčija ni zadovoljna z garancijskim paktom, francoski nacionalisti tudi ne. Amundsen je mogoče zablodil v Grenlandijo, pravi Danci. Angleški dramatik Shaw ožigosal Bryana.

Američani so se vmešali v civilno vojno v Kantonu.

Iz Chicaga v New York v osmih urah po zraku

Redno zračno potovanje prične v novembru. Poletni listki po \$200, Chicaga-Cleveland pa po \$85.

Chicago. — Redno dnevno potovanje po zraku iz Chicaga v New York in obratno prične v prihodnjem novembru. Komur se bo mudilo v New York, lahko pride tja v osmih urah in plačal bo \$200.

Tako naznanja Williams Aero Transportation Company, zračna črta za pasazirje, ki ima glavni stan v Manhattanu.

Polet iz Chicaga v Cleveland ali obratno bo stal \$85. Druge pristojbine so: Chicaga - St. Louis \$75, Chicaga - Omaha \$100, New York-Cleveland \$115, New York-Miami \$125.

Eroplani bodo leteli redno osem ur med New Yorkom in Chicagom in New Yorkom ter Miamiem; črta New York-Chicago pojde preko Clevelanda. Zračna črta se kasneje raztegne tudi na druga mesta.

KONGRESNIK ARETIRAN V PIJANOSTI.

Pikeville, Ky. — V Kentuckyju so precej strogi suhači in ne prizanašajo tudi kongresnikom, kakor se prepoznajo vrši po drugih državah. V torek so aretirali Johna Langleyja, ki se ga je bil vzlic kongresniški časti preveč nakučal. Kaznovali so ga radi pijanosti na deset ur ječe in deset dolarjev globe. Zanj mu je sodnik prisodil radi tega, ker se je kongresnik zaganjal v njega in mu hotel dokazati, da ni pijan. Ječo je moral takoj odsedeti.

AVTOMOBILISTA OBTOŽENA UMORA.

Chicago, Ill. — Pred veleporoto prideta zopet dva avtomobilista, ki sta obtožena nameravane ga umora. Jacob Cohen je brezobzirno povozil 57-letnega Louisa Olsona in Walter Flaggmacz neko mlado žensko. Vozila sta oba tako divjaško kakor bi prav hotela ubiti žrtve na cesti. Vseh avtomobilskih žrtev od novega leta sem je bilo v Chicagu 306.

GERARD SE NAVDUŠUJE ZA HINDENBURGA.

New York, N. Y. — James W. Gerard, ameriški poslanik v Nemčiji pred vojno, ki se je pravkar vrnil s potovanja po Evropi, je dejal, da je izvolitev Hindenburga dobra stvar za Nemčijo in ves svet. Nato je Gerard pojasnil, zakaj tako misli. Hindenburg je velik nasprotnik sovjetske Rusije in kot tak obvaruje Nemčijo boljševizma. Gerard je tudi rekel, da ne bo nič škoda, če se Nemčija vrne v monarhijo. Gerard je velik demokrat!

DRUGI KONGRES SOC. INTERNACIONALE

Udeležili se bodo delegati iz kakih štiridesetih držav.

London. — Na podlagi svoje ustave delavska in socialistična internacionala v Londonu sklicuje konferenco, ki se bo vrnila od 22. do 27. avgusta v Marselju na Francoskem. Do prisostvovanja so upravičeni delegati vseh strank, katere pripadajo tej internacionali, in teh je kakih štirideset.

Vsaka stranka je upravičena do petih delegatov. Ako ima glasove v kongresih, jih more poslati tudi več, a omejeno je do števila petdeset. Pri glasovanju pa ima vsaka stranka enako število glasov.

Stranke plačajo vstopnino za vsakega delegata, katere je urejena po gospodarskih in denarnih odnosih dotične države, iz katere prihaja. Vstopnina bo od 15 do 25 šilingov. Po petindvajset šilingov bo stalo delegate iz držav, kjer so boljše gospodarske razmere za delavstvo in je valuta višja, po 15 šilingov pa delegate iz držav, kjer so razmere slabše. Zastopani bodo tudi delegati iz Jugoslavije.

Internacionala bo imela precej dolgo agendo na kongresu. V prvi vrsti se bo bavila glede stališča delavskih strank v slučaju vojne napovedi, glede razporeditve, nezaposlenosti, osemurnega delavnika in raznih drugih vprašanj. Važno bo tudi vprašanje radi poljedelstva in fašizma.

Pri kongresu imajo do stavljanja predlogov pravico samo z internacionalo združene stranke. O svojih predlogih pa morajo poročati že do 30. junija.

Radi udeležbe z internacionalo nezdruženih strank se vršijo še pogajanja.

Vlada naj se ne vtika v business

Tako meni trgovinski tajnik Hoover.

Washington, D. C. — Herbert Hoover ni povedal nič novega, ko je rekel, da bi se vlada ne smela vtikati v trgovino, katere naj se vlada samo sebe. To je staro stališče vseh konservativcev še iz prejšnjega stoletja, ko se je začel razvijati kapitalizem in ga je zagovarjal angleški ekonom Robert Malthus s svojim proslulim "laissez faire", kar pomeni ravno toliko kot "pusite kapitalizem, da se razvija svojo pot." To je kar priporoča Hoover.

Trije zvezni eksperti so priporočili na konvenciji zveze bankirjev odpomoč, da bo bolj cvetela trgovina, katere sestoji v sledeh zdravil: Samovlada v trgovini, manj zakonov radi trgovine in več podružnih bank.

Med zdravniki je Herbert Hoover, ki je navdušeno hvallil razvoj trgovine v Ameriki, pri tem pa povedal, da bi cvetela še lepše, ako bi se vlada sploh nič ne vtikala vanjo. Njegovo govorjenje pa se zdi kakor klofuta ljudstvu, kateremu bi Hoover imel služiti v zveznem departmentu za trgovino. Namesto da bi služil ljudstvu, bolj deluje za trgovce. V svojem priporočilu, pravi, da bi morala trgovina vladata sama sebe in njena vlada naj bi bila več kakor municipalna, več kakor državne legistature in komisije ter več kakor vse politične vlade.

17 MRTVIH RUDARJEV NA POVRŠJU.

Sturgis, Ky. — Trupla sedemnajstih rudarjev, ki so bili ubiti v ponedeljek pri eksploziji plinov v rovu West Kentucky Coal Mining Co., so bila v torek prinesena na površje. Deset je zamorec in sedem belopoltnikov.

Upton Sinclair ustanovi tiskovno zadrugo

Znani delavski pisatelj bo delil dobiček od svojih knjig z odjemalci.

Upton Sinclair, znani socialistični avtor, je poslal delavskim listom pismo sledeče vsebine: "Dragi sodrug! Devet let že zalagam svoje lastne knjige. V tem času sem založil in izdal triinajst novih knjig in ponatisnil deset starih. Prodal sem okrog 300,000 izvodov po tako nizkih cenah, da sem samo s knjigo "The Brass Check" prihranil odjemalcem mojih knjig več kot četrt milijona dolarjev. Večne skrbi, kje dobiti tekoči kapital, so me utrudile in ne morem več nadaljevati založništva. Zato prajam moje čitatelje, naj mi pomagajo pri tem delu.

Ne mislim organizirati dobičkonosne korporacije in kapitalizirati moje ime. Moj načrt je, da se ustanovi tiskovna kooperativa, katere lastniki in upravitelji naj bodo njeni člani: Delnice bodo po deset dolarjev in lahko se izplačajo v obrokih. Člani kooperative bodo imeli prednost, da lahko dobe moje knjige za polovično in morda še nižjo ceno. Podjetje se začne brez dolga in dobi brezplačno ploščo 27 knjig, ki so mene stale \$22,000. Za svoje rokopise vzamem le polovico običajne odškodnine in pripravljam sem upravljati podjetje za manj ko polovico običajne plače. Kdor se zanima za moje knjige, naj mi piše za pojasnila. Pošlje naj mi svoje ime in naslov na dopisnici. — Upton Sinclair, Box 2102, Station A, Pasadena, Calif.

Američani so se vmešali v civilno vojno v Kantonu

Stavke se pojavljajo po vsej Kitajski. Organizacija mednarodne delavske pomoči je izrekla simpatije stavkarjem.

London, 10. jun. — "Daily Express" je objavil brzojavko iz Hongkonga, ki sporoča, da so ameriški pomorščaki včeraj izkrcali na otoku Honanu pred Kantonom z namenom, da začrtijo endotno kristjansko šolo. Nekaj ur prej se je družba Američanov v čolnu izpostavila kitajskim krogom. Neka Američanka je bila lahko ranjena.

Peking, 10. jun. — Sovjetski oficijelni časnikaški biro v Pekingu je danes objavil manifest Mednarodne delavske pomoči, ki izreka stavkajočim kitajskim delavcem in dijakom svoje simpatije in jih poziva, naj vztrajajo v boju z belimi in žoltimi izkoriščevalci. — Dijake demonstracije v Pekingu se nadaljujejo.

Kanton, 10. jun. — Bojevanje med ljudskimi četami in junanjskimi najemniki še traja. Živiljske izgube niso posebno velike, ker sta obe stranki dobro zavarovani z barikadami. Skoraj vsi inozemci so pobegnili v Hongkong.

Pučov, Kitajska, 10. jun. — Tukaj je izbruhnila generalna stavka. Položaj je napet.

Tokijo, 10. jun. — Tukajšnja kitajska legacija izjavlja v imenu pekingse vlade, da je mednarodna policija v Sangaju odgovorna za izgube, ne pa boljše-viki.

KOMUNISTIČNI UREDNIK ARETIRAN.

Chicago, Ill. — V soboto je bil aretiran J. Louis Engdahl, urednik komunističnega dnevnika "The Daily Worker". Zadeva se tiče javnega govora na prostem, kar bi policija komunistom rada preprečila. Engdahl je bil izpuščen pod poroštvom.

Francoski monarhist v kaži.

Pariz, 10. jun. — Charles Maurras, monarhistični voditelj, je bil danes aretiran radi članstva, v katerem je ministru Schramecku pretil z nasiljem.

TENNESIŠKI PROCES BO ZELO ZANIMIV

V sodni dvorani se razvije taka verska kontroverza, kakršne še ni videla Amerika. Bivši državni tajnik Colby bo pomagal Scopesu.

New York, N. Y. — Bainbridge Colby, državni tajnik za časa Wilsonove administracije, je postal v torek aktiven udeleženec v zagovorništvu profesorja Scopesa, ki pride prihodnji mesec pred sodišče zaradi poučevanja evolucije v Tennesseeju. Vodstvo Unije za ameriške civilne svobodščine je naznanilo, da je Colby sprejel vlogo svetovalca na strani braniteljsva in da sta bila Clarence Darrow in Dudley Malone tudi najeta kot prostovoljna zagovornika. Darrow, Malone in Colby bodo v tem slučaju delali brezplačno, za javno korist.

John R. Neal, bivši dekan tennesiške univerze in kandidat za guvernerja pri zadnjih volitvah, bo Scopesov glavni zagovornik. Darrow in Colby bosta pomožna zagovornika v sodni dvorani; Malone in okrog dvajset drugih odvetnikov bo zbiralo material in dajalo nasvete.

Darrow je dejal v intervjuju, da prideta na obravnavi dve glavni vprašanji v poštev. Prvo vprašanje je: ali je evolucija znanstveni fakt? Drugo: ali ima država pravico odločiti, kaj se ne sme učiti v javnih šolah?

Darrow pričakuje, da bo obravnavna trajala najmanj mesec dni. Vse faze vede in vere bodo na debati pred sodiščem. Argumenti bodo mogoče razvili največjo versko kontroverzo v zgodovini Amerike.

Dayton, Tenn. — Dne 9. junija so začeli delavci popravljati in čistiti okrajno sodno poslopje, v katerem se bo vršil ameriški najinteresantnejši proces v 20. stoletju. Plekarji barvajo stene sodne dvorane.

Vstopnice za časnikaše so že pripravljene. Vsak dnevnik in časnikarska agencija dobi sedež v osrednji dvorani pri dolgi mizi, katere bo stala tik stola za priče.

Daytonski klub pričakuje 10,000 posetnikov, vsled tega je izdal pamflet z naslovom "All about Dayton", ki se bo delil množično. Pamflet amfatično odklanja novo ime za Dayton — Monkeyville (opiško mesto) in apelira, če že kdo hoče dati drugo ime, naj bo Strawberryville (mesto malin).

Profesor Scopes je še vedno uveljavljen v tukajšnji "high school". Predsednik šolskega odbora Robinson je izjavil, da je Scopes dober dečko in od njega samoga je odvisno, če hoče še tukaj ostati ali ne.

Painleve obliče z letalom marošansko fronto.

Pariz, 10. jun. — Premijer Paul Painleve je danes zjutraj odpotoval na majhnem eroplanu v Maroko, kjer se 40,000 francoskih vojakov v velikih težavah bori z Rifijanci. Nagel odhod premijerja na fronto je zelo razburil Pariz; razširjajo se govori, da je vlada prejela jako neugodno poročilo z afriškega bojišča.

Vesti, da Francija in Španija organizirata skupno ofenzivo proti Rifijancem, se ponavljajo. Najnovejša brzojavka s francoske fronte se glasi, da je bila Abdel-Krimova ofenziva brez uspeha.

Zakon za čitanje biblije v šolah Floride.

Tallahassee, Fla. — Governor Martin je v torek podpisal nov zakon, sprejet v legislaturi, ki določa, da se mora dnevno čitati biblija v vseh javnih šolah države Floride. Zakon pa ne določa nobene kazni za slučaj, da se kateri učitelj ne ravna po istem.

Francoski nacionalisti proti paktu

Poincarejevi pristali kriče, da na podlagi pakta postane Francija repek Anglije, katere prevzame diktaturo Evrope. — Nemčija tudi ni zadovoljna.

Pariz, 10. jun. — Francoake desničarske stranke so zagnale velik vrišč proti paktu četvero-zveze za garantiranje evropskega mira, katerega sta sprejela 8. junija Aristide Briand in Austen Chamberlain v Zenevi. Znani Pertinax, pristal Poincareja, je včeraj pisal, da pakt pomeni, da Velika Britanija postane diktator Evrope in Francija se izpremeni v repek Anglije.

Berlin, 10. jun. — Nemški uradni krogi so skeptični glede garancijskega pakta, katerega sta odobrili vladi v Londonu in Parizu in v katerega ima stopiti Nemčija. Prvi pogoj Nemčije je, da v stoji v ligo narodov. Nemci pravijo, da vstopijo v ligo le pod pogojem, če bodo imeli vse tiste pravice kakor druge velesile.

Vladni uradniki izjavljajo, da Nemčija sprejme pakt, ako bo Anglija tudi njej jamčila, da je ne napade Francija. Nemčija ne bo dovolila, da bi liga narodov prevažala francoake čete na Poljsko ali Češko čez njeno ozemlje v slučaju nove vojne.

Ottawa, Ont., Kanada, 10. jun. — Premijer King je včeraj izjavil v parlamentu, da Kanada ne čeli imeti nobene zveze z garancijskim paktom Velike Britanije.

Razna ugibanja, kje bi bil Amundsen

Danski raziskovalec so mnenja, da pomožna ekspedicijska najbrž najde polarne letalce v zapadni Grenlandiji. — Ameriški polarni raziskovalec se pripravlja na pot.

Kopenhagen, 10. jun. — Danški raziskovalci ledenih arktičnih puščav upajo, da je šest mož Amundsen-Ellsworthove polarne ekspedicijske še živih in najbrž se nahajajo kje v okolišju Cape Columbijskega.

"Pomožna ekspedicijska bo imela največ uspeha, če išče Amundsen in njegove tovariše v zapadni Grenlandiji, v okolišju Cape Columbijskega", je rekel včeraj J. Daaugard Jensen, grenlandski guverner. "Dejstvo, da se ni vrnil na Spitzbergen, je dokaz, da je Amundsen krenil v drugo smer proti Grenlandiji. Nekaj se je moglo pripetiti letalom. Morda je ekspedicijska porabila na poletu do tečaja toliko goriva, da ga je zmanjkalo na povratnem poletu, naker je letela, kolikor daleč je mogla, proti Cape Columbijski. Amundsen je vedel, da so v Cape Columbijski skladišča z živili in drugimi potrebščinami, ki so bila pripravljena, ko je Maudejeva ekspedicijska skušala doseči tečaj s sibirskih otokov. Če je Amundsen dosegel ta skladišča, je rešen".

Danski raziskovalci ne verjamejo, da bo iskanje z letali kaj pomagalo. To je toliko, kakor da bi kdo iskal šivanko v kupu slame.

Washington, D. C. — Donald B. MacMillan, ameriški polarni raziskovalec, ki pojde v kratkem na pot proti severnemu tečaju, je te dni naprosil državni departmēt, naj ga informira o stališču vlade glede kontroverze s Kanado, če se pojavi kontroverza radi eventualnega odkritja novih teritorijev v okolišju severnega tečaja.

Iz Philadelphije poročajo, da so tri letala za MacMillanov polet na severni tečaj prestala zadnjo preizkušnjo in zdaj so pripravljena za pot.

VREME.

Chicago in okolica: V petek nestabilno. Lahko zapadni vetrovi. Sonce izide ob 5:14, zaide ob 8:24.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjena država (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago in Cicero \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov na vas, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"
2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.
Owned by the Slovene National Benefit Society.
Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

UNION LABEL APPLIED FOR

Datum v oglepju n. pr. (May 31-25) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem časovno potekla naročnina. Pomnite jo praviloma, da se vam ne ostavi hit.

KDO PROVOCIRA SPORE V INDUSTRIJI?

Podjetniki, finančniki, sploh vsi podporniki sedanje-ga gospodarskega sistema, odgovarjajo na to vprašanje, da poželjivost delavcev povzroča spore v industriji, iz katerih se izcimijo navadno stave. Ampak fakti govore drugače in kažejo določno, kje je treba poiskati povzročitelje sporov v industriji.

Draginja je velika. Bizniški interesi so se podražili življenske potrebščine, dasiravno nimajo prav nobenih tehničnih vzrokov za podražitev. Življenske razmere so pač take, da je na mestu povišanje mezde. Podjetniki pa ne sodijo tako. Oni se ne brigajo v kakšnih razmerah žive delavci. Oni se brigajo le za profit. Njim je vseeno, ako otroci delavskih starišev hodijo siti ali s praznim želodcem spat. Ravno tako jim ni nič do tega, ako delavski otroci gredo brez zajuterk v šolo, ali še so zajutrkovali, preden odidejo v šolo. Vse njih misli so osredotočene le na pomnožitev svojega premoženja. In ker je brez profita nemogoče pomnožiti premoženje, ugibajo o sredstvih in potih za pomnožitev dobička.

Tako je, in to potrди dogodek, ki se je odigral v Chicagu.

Letos poteče pogodba med organizacijo cestnoželezniških uslužbencev in cestnoželezniško družbo, ki je hotela svoje podjetje na navihan način obesiti čikaškemu ljudstvu na vrat. Kadar poteče pogodba med organizacijo uslužbencev in družbo, prično pogajanja za novo pogodbo.

Uslužbenici so prejeli po 75 centov na uro in časi-pol za čezurno delo po osemurnem delavniku. Mezda ob času sedanje draginje ni visoka. Prav lahko se reče, da ne zadostuje za kritje življenskih stroškov delavske družine, ki šteje štiri ali več članov. Družinski oče mora večkrat stisniti svoj pas, kadar odhaja na delo, da ne zmanjka za družino. Tudi njegova žena mora obrniti vsak cent po desetkrat, preden ga izda, da lahko krije stroške za najnujnejše življenske potrebščine.

Cestnoželezniška družba sodi drugače. Ona si domišlja, da je ta mezda previsoka in da postoji nevarnost, da njeni uslužbenici postanejo milijonarji. In tako je družba ponudila uslužbencem pet centov mezde manj od ure in odpravo osemurnega delavnika. Z drugimi besedami to pomeni, da bodo uslužbenici morali dalj časa delati, ako bodo hoteli zaslužiti tisto boro mezdo, ki jo zdaj prejemajo. Več dela ob ravnoistem zaslužku pa pomeni, da bo delovna moč uslužbencev veliko preje izčrpana. Naprt-nega jim bo več dela, mezda se pa ne bo povišala. Odvze-ta jim bodo torej sredstva za nadomestjenje vporabljenih življenskih moči.

Uslužbenici so to nesramno ponudbo odklonili. Predložili so pa družbi svoje zahteve. To je pet centov povišanja mezde. To pomeni, da se uvede mezdna lestvica iz leta 1922. V omenjenem letu je družba s praznimi obljubami, češ, da se draginja kmalu zniža, pridobila uslužbenice, da so pristali na znižanje mezde. Minilo je več ko dve leti in uslužbenici so se prepričali, da je draginja še narasla, mesto da se je znižala.

To so goli fakti o sporu, ki je nastal med uslužbenci in čikaško cestnoželezniško družbo. Ti fakti jasno kažejo na cestnoželezniško družbo in govore, da je ona tisti krivec, ki išče sporov. Zadovoljna ni s sedanjimi dobički in skuša jih povečati na račun uslužbencev. Kdo je torej poželjiv: uslužbenici ali družba?

Ta primera dokazuje nepobitno, da delavci ne iščejo sporov, ampak če so napadeni in se jim hočejo poslabšati življenske razmere, se branijo. In to je njih neoporekljiva pravica, ki jo imajo kot državljani republike.

Dolžnost oblastvenih organov je, da so pri takih spori-h nepristranski. Kajti ustava ne prizna podjetnikom nobenih predpravil in privilegijev. Ustava ne prizna predpravil rojstva, spola, plemena in tudi ne denarne mošnje.

Kljub temu pa oblastveni organi redkokdaj ostanejo nepristranski. Nepristranost se najde le tam, kjer so socialisti izvolili večino v občinski zastop in šupana.

Spor med cestnoželezniško družbo in njenimi usluž-benci v Chicagu še ni končan. Zato naj delavstvo opazu-je, kakšno stališče v tem sporu bodo zavzeli javni faktorji, ker bo veliko lažje spoznalo, kako mu je treba rabiti volilni listek pri prihodnjih občinskih volitvah.

JAVNA GOVORNICA

Glavni članek S. N. P. J. in Hlatjevec "Prosveta".
Collinwood, Ohio. — Vsak član ima pravico zagovarjati organizacijo, ki kateri pripada. V patrovem listu št. 83 se je zopet prikazala stretna, v kateri je go-spa Skebe napadla vse člane S. N. P. J. Imenuje jih z različnimi imeni. Pisala seveda ni ona, pač pa imam na razpolago dovolj dokazov, da vse, kar je pisano s podpisom Skebe, je napisal bivši e. kr. uradnik Trpin.

Skebetovka piše v patrovem listu, da je zame kdo drugi naredil. Če mi dokaže, da je kdo le e-no črko napisal zame, dobi \$500 nagrade. Naj torej le pride na dan z dokazi, če noče ostati v javnosti lažnjivka. Žalostno bi bilo, če bi ne bila zmožna toliko, da bi kakor ona morala čakati na cesarsko-kraljevega, ki bi mi spredel skupaj dopis laži in o-brekovanja. Jaz pišem samo to, kar vem, da je resnica, kar fa-natike seveda zelo boli.

Ce bi se bila dopisovalka prej zanimala za svoje društvo kakor sedaj venomer napada društva S. N. P. J., bi bila še danes lahko pri društvu sv. Vida št. 25 K. S. K. J. ali pa pri svetem Janezu Krstniku J. S. K. J. Ker pa ne-srečni dolar ni dosegel doli, je bilo seveda treba tudi tam tako gospodo črtati. Prvo so saloni in malha, potem šele asessment, za vse ostalo pa nič. Počakajmo, kaj nam bo povedal sveti Jožef v megleni bodočnosti. Prekljani brezverci delajo toliko preglavice, da so fanatiki čisto brezglave. Letali so na vse strani in spraševali, kaj bi mi mogli stori-ti, ljudje so se upravičeno norce brili iz njih. Telefoni so zvonili kakor bi klicali ognje-gasce; policijo so gonili od vseh strani in nestrpno čakali izida. Povesile so glave in žalostno so hodili okrog. Vodo so nosili po-noči, ker jih je bilo sram podne-vi. Vse Hribarjeve molitve in blagoslovi niso pomagali. Piki in lopate so bili božji blagoslov, da je pritekla voda.

Čudno se mi pa le zdi, kako si ženska, ki ima otrok, da jih kar mrgoli okoli nje kakor piščancev okoli koklje, upa pisati radi mo-jih otrok, ki so vsi boljše pre-akrbljeni. Dopisovalki priporo-čam, da jih vzgojiva vsaka po svoje, ona naj jim da versko fa-natičnega pouka, jaz jih bom vzgojila v poštenem naprednem duhu in videli bodeva v bodočno-sti uspeh najine vzgoje.

Hiša, ki je splavala po goitan-cu še vedno tam stoji, piše Skebetovka. In v njej še vedno stane-je isti gospodar, pa še veliko trdnješe kot prej. Hm, kajpada! Dokler bo plačeval stanarino, ga najbrž ne bodo ven metali, ako bo pa kompanija potrebovala prostor, lahko dene hišo na ra-me in jo odnese kot polž. Zname-nito bo posebno, če bo hiša na hrstu rastle, kar je tudi potrebo-no, drugače bo premajhna. Po-trebno bi tudi bilo, da bi imeli še eno hišo, bi jo lahko prodali in dolgoe vsaj deloma poplačali. Kateri smo se požurili, smo to pot dobili čke, počasi pa naj se pod nosom obrišejo, ko ni več kredita ne denarja in ne čekov. Vse je propadlo.

Piscu Trpinu se pa tudi pozna, da mu koleza v glavi ne delujejo redno. Človek prave pameti bi ne mogel nikdar pisati takih la-ži. Gotovo ste še vaikdar opazili, kadar piše za častito gospodo, da vselej omenja svojo razporo-ko. Ne čudim se, zakaj se žena noče nikoli več vrniti k takemu človeku, dasi vem, da sta oba kratkovidna.

Ce bi Skebe in Trpin pometa-la vsak pred svojim pragom, bi bil cel Collinwood pometen. Do-pisovalka pa naj se le nikar pre-več ne ponaša, koliko je njen moč naredil zame, da ni mogoe plačati. Vsako delo se lahko pla-ča in tako sem tudi njenemu možu, čeprav mi je meter za vo-do narobe dal zraven.

Po takem pisanju pač ne mo-rim soditi, kakor da je dopiso-valka blazna. Saj tudi sosede trdijo tako, ki tudi vedo, da je moč večkrat poslat otroke ali pa brata, naj pokličejo strica, ker je mama umrela.

Nekateri znanstveniki so ho-teli esperanto v bistvenih točkah popraviti, oziroma spremeniti. Prišlo je do razkola in de Beau-front je izdal svoj projekt "ido". Razvoj od leta 1907 do danes pa je pokazal, da morebitne predno-sti Ida ne odtehtajo vršin espe-ranta, ki jih "Ido" nima. Noče-mo trditi, da ne bi bil Ido sposo-ben za pomožni svetovni jezik. Toda v bistvu takega jezika je, da obstoja lahko samo eden. Ker vsako vzporedno gibanje svetov-ne korporacije, svet Društva na-rodov, radio itd. odločili za espe-ranto. Pripomniti je treba, da so si esperanto in Ido, kakor tu-di še novejši sistemi "esperan-do" in "okcidental" zelo podobni.

Iz tega sledi važno dejstvo, da je problem mednarodnega po-možnega jezika iz jezikoslovne-ga stališča že rešen, dočim je njegova popolna zmaga v praksi še vprašanje prihodnjih let. Do-sedanji lepi uspehi nas lahko tu-di v tem oziru navdajajo z naj-večjim optimizmom. — Espe-rantist.

IZ PRIMORJA

Smrtna kosa. — V Tratu je umrl v 58. letu starosti trgovec Josip Rožanc.

Mussolini — častni predsednik lovske razstave v Gorici. — Mi-nistrski predsednik Mussolini je sprejel častno predsedstvo lov-ske razstave, ki se bo vršila v Gorici meseca septembra. Obem-jem je finančni minister določil za razstavo 25,000 lir podpore.

Spomenik padlim Goricanom. — Dne 21. maja so postavili na goriškem pokopališču temeljni kamen za spomenik padlim Gori-čanom. Ceremonija se je izvršila z vso slovesnostjo.

Nesreča z bombami. — 18-le-tni Jos. Suligoj iz Lokovca pri Kanalu je 20. maja naletel na ve-čje število bomb, katere je ob-metaval s kamenjem. Ko se ni hotela nobena bomba razpočiti, se je približal kupu, da vidi, kaj je pravzaprav z njimi. Nesreča pa je hotela, da se je baš v tem trenutku vnela ena bomba. Suligoj, ki je bil blizu opasnega stre-ljiva, je bil težko ranjen in so ga morali prepeljati v goriško bolnišnico.

Žrtve strela. — Pred tremi tedni je treščilo v dimnik Mavri-čeve hiše v Kozani (Brda). Šest-letni deček Anton, ki je sedel bli-žu ognjišča, je postal žrtev stre-le ter je ostal na mestu mrtev. Poleg dečka je sedel njegov brat, kateremu se ni nič zgodilo. Na Kalu je udarila strela v hišo po-sestnika Okrogliča z Okroglega. Zažgala je hišo, ki je s hlevom vred postala v kratkem kup pe-pela. Domačini so z največjim trudom rešili samo nekaj živi-ne; vse ostalo je uničil ogenj.

Udarec ogrski reakciji.

London. — Pri volitvah dne 23. maja so v Budapešti rabili tajno glasovnico, kar je nekaj nenavadnega na Ogrskem in se po deželi sploh še menda nikdar ni zgodilo. Ta prva prilika pa je pokazala, da ves teror Hortyje-vega režima ni pomagal. Velika večina ogrskega prebivalstva je z vso dušo proti tiraniji. Demo-kratska skupina je vzlic vsemu zatiranju dobila 62 odstotkov glasov ter 129 mandatov za mestni svet, dočim so nazadnja-ške stranke dobile le 121 sede-jev. Proti nazadnjakom seveda vseeno ne bodo mogli ničesar storiti, kajti nesramni Hortyje-ve sistem mu dovoljuje, da sam i-menuje šestdeset članov v kon-cil.

Papež je dovolil bogati katoli-čanki, da se lahko poroči s protestantom.

New York, N. Y. — Tu poro-čajo, da je Ellin Mackay, hči ka-toliškega kapitalista Clarence H. Mackaya, predsednika Postal Te-legraph and Cable Co., dobila od papeža dovoljenje, da se lahko poroči s komponentom Irvingom Berlinom, ki je protestant. Miss Mackay je bila osebno v Rimu pri papežu, ko je izprosil dovo-ljenje. Njen oče nasprotuje to-mu.

10,000 beguncev se vrne v so-vjetsko Armenijo.

Carigrad, 10. jun. — Sovjet-ska vlada je dovolila, da se 10,000 armenskih beguncev vrne iz Turčije v sovjetsko Armenijo.

Agitacija za "Prosveto".

ZARKOMET

Zgodovina domovine.

Yes, naša mladina mora izve-deti resnico o domovini naših očetov. Poznati mora njeno zgo-dovino — nepristransko zgo-dovino, ne tiste, s katero so napol-nili knjižnice hlapci Habsbur-ov in hlapci velikoslov ter francoskih in angleških bankir-jev. Vedeti mora, da je sloven-sko ljudstvo že preko tisoč let nesramno izkoriščano od tujih in domačih izsesavačev — in iz-koriščanje se nadaljuje. Pozna-ti mora ljudske boritelje, ki so se res borili za pravice, koristi in svobodo slovenskega kmeč-ka in delavskega ljudstva.

Kritiki govore o narodnih bo-riteljih. Kdo so? O, poznamo jih! Poznamo tiste, ki so nekoč nosili avstrijske ordne, danes pa nosijo red sv. Save!

Boj z vročino.

Zadnji teden je bila Amerika v peči. Ljudje so se potili, da je bilo joj in 605 oseb je umrlo vsled vročine. Najbolj trpi delavci, kadar pridejo vroči dnevi. On je privezan na tovarno, pa naj bo 15 pod ničlo ali sto nad ničlo. Bogatin se navadno poživlja na vročino in mraz. Pozimi čepi v topli Floridi, poletu gre pa v Kanado, kjer je lepo, hladno.

Kadar bo človek res civilizir-an, si bo lahko pomagal v vro-čini. Ne mislim na Brishanovo prerokovanje, da bo človek en-krat v bodočnosti reguliral tem-peraturo sveta kakor danes regu-lira temperaturo v hiši. Ekvator-sko vročino pošlje na severni te-čaj in polarno hladnino pošene na ekvator. To je vse mogoče, ampak ne še jutri. Nekaj druge-ga pa lahko pride v dvajsetih letih.

Vročina je v nižinah. Če greš eno miljo v zrak, je že hladno; če greš pet milj, je pa že tako mrzlo, da zmrzneš. Kakor hitro se razvije letalstvo do stopnje praktične porabe, se bodo bli ljudje hladit v zračne visočine.

Kosa poje.

Zopet je zagrmelo pod zemljo in zopet je obležalo 17 rudarjev. Next?

Pozdrav romarjem.

Centeni K. T. B.: — Italijan-sko-slovenski romarji, ki gredo v Rim, so lahko zagotovljeni, da ne prinesejo iz Rima nobenega svetnika, pa če gredo peš čez morje in odnesejo papežu vse denar slovenskih vernikov v A-meriki. V Rim odnešen denar bo prej služil Mussoliniju za kano-ne in bombe, ki bodo nekoč pob-ijale Slovence na Kranjskem ka-dar Italija napove vojno Jugo-slaviji. Ali je narodno in bogo-ljubno, da Slovenci nosijo denar Italijanskemu papežu in nje-govemu zavezniku Mussoliniju, ki sovražita slovensko ljudstvo? — Andrew K. Sprogar, Elizabeth, N. J.

Odsevi Zarkometi.

Centeni Zarkomet! Če posve-tiš v kolono "Mimogrede" fran-čiškanskega lista, lahko vidiš kako opice skušajo posnemati tvoje žarke. Hura, kutarji pri-znavajo evolucijo! — Collin-woodski prijatelj kutarjev.

Dogodek št. 95.

Ko sem bil star 23 let, sem i-mel deklet, katero sem zelo ra-d imel. Prišla je velikonoe-na spoved in kaplan je zapove-dal mojemu dekletu, da me mora pustiti. Rekel je tudi meni, da moram njo pustiti, toda jaz sem mu povedal, da je to nemogoče. Za pokoro mi je naložil, naj mo-lim pred leseno Marijo, češ da se mi potolaži vroča kri, a zastoj sem molil. Več uspeha je imel pri dekletu. Ukazal ji je, da mo-ra priti k njemu v kaplanijo. Šla je in od tistega časa je redno ho-dila h kaplanu, mene se je pa izogibala. Tako mi je kaplan o-tel ljubico. Hodil je tudi ponoči k njej v vas in enkrat so pu-fantje odnesli lestvo od okna. Po-pihati je moral skozi sobo njene-ga očeta nesoč čevlje v rokah. To je bilo v tistih časih, ko še ni-mo poznali boljševikov, niti so-cialistov ni bilo v naši fari. Me-ne je pa ta dogodek toliko zmo-dril, da nisem več potem verjel duhovniškim lažem. — Joe Li-povšek, Los Angeles, Cal.

K. T. B.

DELAJSKE NOVICE

(Fed. Press.)

Vesti iz Jugoslavije

Izvršitev smrtne obsodbe v Ljubljani nad morilecem Simonom Nagličem. — V megletem in rosnem jutru se je 26. maja izvršila justifikacija Simona Nagliča, morilca svoje žene. Za justifikacijo je vladalo med ljubljanskim občinstvom veliko zanimanje, vendar pa je bilo pripušeno k usmrtni le omejeno število oseb.

Simon Naglič je bil zadnje ure svojega življenja popolnoma vdan v svojo usodo. Dva dni prej ga je obiskal frančiškan Angelik Tominec, ki pa je izpovedal. Za zadnjo pot se je obsojeni Simon Naglič preoblekel v svojo civilno obleko, ki so mu je na željo izročili. Bil je tudi obrit ter vobee snažno napravljen.

Na zunaj obsojeni Simon Naglič zadnje trenutke svojega življenja ni kazal mnogo razburjenosti. Izrazil se je, da je bolj zadovoljen s smrtjo, kakor z dosmrtno ječo. Ako bi bil obsojen na kakih deset let ječe — je dejal — bi mogel pač še kaj upati od življenja. Tako pa je boljša smrt...

Ravnatelj jetnišnice Arko je poskrbel, da so se zadnje ure življenja obsojenega Simona Nagliča čim bolj olajšale. Izpolnile so se mu vse njegove želje, ki pa so bile skromne. V popoldne je večerjal meso na kisu in olju s čebulo, baje svojo najljubšo jed, nakar je popil preko noči še štiri četrt vina. Kadil je skoro neprestano. Tekom noči je popušil okoli 40 cigaret, s katerimi si je hotel pomiriti razburjene živce. Okoli 2. ponoči mu je postalo nekoliko slabo, bržkone zaradi obilnega kajenja in tudi notranje razburjenosti. Ko so ga vprašali, želi li še kaj, je zanihal, čer, da ne bodo njegovi otroci preveč prikrajšani. Izdatki za njegovo prehrano so znašali zadnji dan pred smrtjo samo 110 Din.

Že pred 5. jutraj se je začelo zbirati pred justično palačo občinstvo, ki je hotelo prisostvovati usmrtni. Kmalu po 5. so se odprla vrata jetnišnice na Miklošičevi cesti. Dostop na morišče je bil dovoljen samo z vstopnicami, ki jih je bilo izdanih okoli 180. Razen tega je bil dovoljen vstop tudi zdravnikom in sodnim uradnikom. Poleg civilnega občinstva se je nahajal na morišču tudi oddelek orožništva pod vodstvom častnikov, oddelek policije in detektivski zbor.

Vešala so bila postavljena na dvorišču med hodnikom, ki vodi v portno dvorano ter jetniškim poslopjem, in sicer na strani proti Miklošičevi cesti. Tam je stal zakopan v zemljo okoli 2 metra visok, obtesan steber s premerom 20 cm. V steber je bil na vrhu zabit pokonci stoječ močan žebelj, na katerega je nataknil krvnik pri obešanju vrv.

Ob 5.20 so Nagliča posetili novinarji še zadnjikrat v njegovi celici, ki je bila v pritličju. Vrata celice so bila vsa noč odprta, pred celico pa sta stala po dva paznika. Naglič je pri prihodu novinarjev sedel na desni strani celice, naslonjen z desno roko na mizo, na kateri je bil postavljen križ s svečama. V rokah je imel prižgano cigareto. Njemu nasproti je sedel brat, ki se mu je videla na obrazu velika potnost. Na mizi je stala poleg Nagliča skodelica črne kave, pomešana z žganjem. Po obhajilu ob 4. jutraj si je namreč zaželel nekoliko žganja, ki ga je seveda dobil, nakar je izpil še tri skodelice črne kave. Dostojni novinarje je nekoliko začuden pogledal, napravil pa je utis človeka, ki je popolnoma vdan v svojo usodo in ki ve, da je obračunal z življenjem.

Med izmed novinarjev ga je vprašal: "No, ali ste se pogovarili z bratom, ali ste vse lepo uredili, kajne?"

Odgovoril je: "Sem. Vse je v redu! Poskrbljeno je tudi za otroke!" Ozrl se je mimogrede po posetnikih in pušil cigareto naprej.

Na vprašanje, kako je preživel noč, je odgovoril da primeroma dobro.

Medtem so se zbrali na dvorišču, kjer so bile postavljene visalice, vsi, ki jim je bil dostop dovoljen. Zadnje trenutke pred usmrtno potjo so vrata jetnišnice zaprli. Na morišču je stal ob levo strani vislice, pri hodniku poletne dvorane oddelek orožništva, na desni strani oddelek policije in novinarji, na pročelju jetnišnice.

pred visalicami pa ostalo občinstvo. Vsega skupaj je bilo zbranih okoli 300 oseb.

Zadnja stran štirikotnika za visalicami je bila prazna. Tu sta se izprehajala semtertja dva skromno meščansko oblečena moža, z nizkima klobukoma na glavi. Dalje časa ni nihče vedel, kdo sta tuja. Ko pa se je zvedelo, da je starejši z osivelimi lasmi krvnik Mausner, mlajši a temnočrni lasmi pa njegov pomočnik Hardt, so se mnogi začudili nad njuno priprostostjo, ker nista niti malo izgledala po tem, kakšen posel vršita. Krvnik Mausner je imel vrv, spleteno iz mehikanske trave, zvito v žepu svojega suknjaka. Mož sta čakala od 5.35 na svojo žrtve.

Čim bolj so potekale minute, tem bolj je naraščala med prisotnim občinstvom napetost. Ob 5.53 je prišel na dvorišče sodni dvor: predsednik višji sodni svetnik dr. Kaiser, votanta sodni svetnik dr. Alojzij Gradnik in sodnik dr. Lederhas ter državni pravdnik dr. Ogorevc. Sodni dvor se je ustavil v vogalu štirikotnika, ki ga je tvorilo navzoče občinstvo, v bližini vrat, ki vodijo iz sprednjega dvorišča jetnišnice.

Medtem se je bil obsojenec poslovil od svojega brata. Pri njemu se je tudi nahajal spovednik Tominec, ko so vstopili v celico trije pazniki ter ga pozvali na zadnjo pot. Brez ugovora se je dvignil Naglič, da jim sledi. Pazniki so mu po predpisu zvezali roke na hrbtu in mirnega koraka je Naglič zapustil svojo celico. Nekaj trenutkov potem, ko je prispel sodni dvor, so se odprla vrata in Naglič v spremstvu duhovnika je, obdan od treh paznikov, stopil na morišče. Bil je mnogo mirnejši nego njegov spovednik, ki je pri vstopu na dvorišče smrtno obledel, se obrnil k Nagliču z nekaterimi tolažilnimi besedami ter se naglo umaknil nazaj.

Ko se je pojavil Naglič pred občinstvom je zavladala smrtna tišina. Navzoči so se odkrili.

Medtem sta stopila pred sodnike tudi krvnik in njegov pomočnik ter se postavila poleg Nagliča. S povzdignjenim globoko resnim glasom je nagovoril predsednik dr. Kaiser obsojenca:

"Naglič! Prišla je ura, ko se bo nad Vami izvršila smrtna kazen! Stopite naprej!"

In obrnjen h krvniku Mausnerju je dejal:

"Vi, gospod krvnik, pa storite svojo dolžnost!"

Krvnik in njegov pomočnik sta vzela obsojenca, ki je bil popolnoma miren, v svojo sredo. Naglič je pogledal proti visalicam v sredini štirikotnika, nato pa šel s povešeno glavo k visalicam. Za njim so korakali trije jetniški pazniki. Stopil je brez obotavljanja na mali podnožnik, postavljen ob stebru v smeri proti Dunajski cesti. Pomočnik ga je najprej pritiskal k stebru, medtem pa je bil stopil krvnik Mausner na stopnjice za stebrom, zavil vrv v zanjko, ki jo je nato položil Nagliču za hrbtno okoli vratu. Naglič je mirno nagnil glavo, da mu je krvnik naravnal zanjko. Smrtna bledina se mu je razlila po obrazu, oči so se zdele brezizrazne.

Bilo je natančno 5.54, ko je krvnik zadrgnil zanjko tako, da je šla na desni strani mimo ušesa navzgor na železni žebelj. Naglič je nagnil glavo na levo stran, pomočnik je dvignil obsojenca in sunil podnožnik v stran, krvnik pa je nataknil vrv na železno kljuko... Dasi je Naglič prvi hip nekoliko vztrepetal, vendar se poteze obraza niso izpremenile. Takoj nato mu je krvnik pokrtil obraz s svetlorjavim prtčim in krvnikov pomočnik je opravil še ostali del svoje grozne naloge.

Mučna procedura je trajala štiri minute. Gledalci so stali odkritih glav. Mnogi so zaprli oči, gledali v stran...

Končno je krvnik stopil k sodnemu zdravniku dr. Travnerju, ki je stal ves čas v bližini vislice, ter mu ob 5.58 naznanil, da je justifikacija izvršena.

Medtem je pomočnik odpel obsojenca telovnik in srajco na prsih, zdravnik pa je nastavljal slušalko na srce obsojenca. Sreč je še utripalo. Od 5.58 do 6.05, ko je pomočnik obsojenca tudi razvezal roki na hrbtu, je zdravnik sedemkrat preiskal utripanje srca. Ob 6.05 je ugotovil zdravnik, da je srce prenehalo biti.

Nato je stopil dr. Travner k predsedniku sodnega dvora in izjavil: "Gospod predsednik, javljam, da je smrt nastopila".

Predsednik dr. Kaiser se je obrnil k občinstvu, ki se je odkrilo, in izpregovoril s povzdignjenim glasom: "S tem je smrtna kazen nad Simonom Nagličem izvršena in zadosteno zakonu. Opuščeno mu bodi!"

Sodni dvor je nato odšel. Po izvršeni justifikaciji so bili med občinstvom razdeljeni letaki z besedilom obsodbe Simona Nagliča. Za letake so se ljudje kar trgali, kar je bilo malo spodobno za kraj, kjer se je ravno odigrala tako žalostna tragedija.

Občinstvo se je kmalu mirno razšlo. Pred poslopjem sodišča je stala večja množica ljudi, med njimi tudi ženske, ki niso imele dostopa k justifikaciji.

Na dvorišču sta ostala pri obešču samo krvnik in njegov pomočnik. Truplo je viselo na visalicah do 7. jutraj, nakar sta ga snela in položila s pomočjo dveh kaznjencev v pripristo, črno preplekano krsto, ki jo je odpeljal voz Pogrebnega zavoda naravnost na pokopališče pri Sv. Križu, kjer se je takoj nato vršil pogreb na bolniškem oddelku. Le en pogrebec je stal ob zapuščenem grobu, obsojenecov brat, ki je bil takoj po alovesu od brata zapustil sodno poslopje ter se podal na pokopališče... Medtem sta na morišču krvnik in njegov pomočnik odstranila steber, izravnila jamo ter zabrisala zadnjo sled žalostnega dejanja.

Kovani drobiž. — Koncem junija bo opravila Narodna banka v promet kovinasti denar po pol dinarja, dinar in dva dinarja. Verjetno je, da bo kmalu skovanih tudi več milijonov cekinov po 20 Din.

Elektrifikacija Ptuja. — O blinkočnih praznikih je prvič zažarela v Ptuj električna razsvetljava. Važni dogodek v analih ptujakega mesta se je proselil z bakljado in obhodom po mestu z običajnimi slavnostnimi govori.

Zopet požar v Primakovem pri Kranju. — Dne 19. maja je izbruhnil požar v gospodarskem poslopju Jerneja Fendeta in ga v par urah popolnoma vpepeli. Ker je bilo poslopje le malo zavarovano, je škoda velika.

Nesreča pri košnji. — V okolici Slovenjgradca je te dni posestnikov sin Alojzij Sinreich kosil travo. Pri košnji mu je zdrknila kosa ter zadela njegovega trinajstletnega bratca tako kmalu na to izkrevavel in na mestu umrl.

Umrli v Ljubljani. — Jerica Kemperle, čevljarjeva žena, 58 let. — Marija Zajc, žena mitn. nadpaznika, 53 let. — Julijana Kisel, žena železn. revidenta, 72 let. — Ivana Korošec, dnarica, 36 let. — Mihael Sršen, posestnik sin, 24 let. — Marija Štebe, služkinja, 27 let. — Albin Židan, železničarjev sin, 2 meseca. — Josip Koprivšek, rejec, 2 meseca. — Josipina Piškur, delavčeva hči, 3 meseca.

V Slavoniji love ribe po gozdih. — Kakor smo poročali, je v okolici Osjeka Drava nedavno močno narasla ter poplavlila velike komplekske. Ker je Drava v zadnjih dneh nagloma padla, so v preplavljenih gozdovih nastale velike mlake, v katerih mrgoli raznih rib. Največ se nahaja v takih mlakah karpov, med katerimi so eksemplari težki po 10 do 20 kilogramov. Prebivalci poplavljenih krajev pridno love ribe ter jih vozijo v Osjek na trg.

Nemčija plačala \$25,000,000 v maju. — Berlin, 10. jun. — Plačila Nemčije v Dawesov odkodninski fond v maju znašajo sto milijonov mark (\$25,000,000). Od te vsote je Francija dobila 42,500,000 mark (\$10,625,000), Anglija pa 10,800,000 mark (\$2,700,000). Ostalo so dobili drugi zavezniki. Plačila so bila večina v premoagu, koksu, lignitu in kemikalijah.

NA PRODAJ JE

40 akrov zemlje z vsem potrebnim poslopjem in živino. Ta zemlja se nahaja v državi Oregon. Cena za vse skupaj je le \$4,000. Za pojasnila obrnite se do lastnika na: John Leckovar, R. 1, Jefferson, Oregon. — (Adv.)

Slovenska Narodna

Uredništvo: 3. aprila 1934.

Podporna Jednota

Ustanovljena 17. junija 1907. v Ljubljani.

GLAVNI STAN: 2657-59 30. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODESEK:

Predsednik Vincent Calmar; podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 103, Johnston, Pa.; gl. tajnik Matthew Turk; tajnik bolniškega oddelka Blas Novak; gl. blaginjak John Vogrich; urednik glasila Jozo Zvertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

POROTNI ODESEK:

Martin Železnikar, predsednik, Box 274, Harberton, Ohio; Frances A. Tauchar, 2827 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Krizančič, 13111 Benington, Ave., West Park, Ohio; Mary Udovich, 2623 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Terčelj, Box 22, Strabane, Pa.

BOLNIŠKI ODESEK:

Blas Novak, predsednik, 2657-59 S. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VEHODNO OKROŽJE: Jacob Ambrožič, Box 286, Moon Run, Pa.

ZAPADNO OKROŽJE: Anton Špar, Box 104, Gross Kana, na jugozapad, Frank Klun, Box 398, Chisholm, Minn., na sev. zap. John Golob, Box 144, Rock Springs, Wyo.

Nadzorni odbor:

Paul Berger, predsednik, 648 Willow St., Chicago, Ill.; Richard J. Zvertnik, R. No. 1, Hinsdale, Ill.; Frank Zajc, 3639 W. 38th St., Chicago, Ill.

Združiteni odbor:

Predsednik: Frank Aleš, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.; Jozko Oren, 3639 W. 38th St., Chicago, Ill.; John Olip, 2426 So. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6233 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POZOR! — Korrespondenca s glavnimi odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki so nasnašajo na pošto gl. predsednika so naslovo: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVE: Bolniška tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vobee so naslovo: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blaginjšktvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Paul Bergerju, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je agural.

Vsi prizivi na gl. porotni odbor se naj pošiljajo na naslov: Martin Železnikar, Box 274, Harberton, Ohio.

Vsi dopisi in drugi spisi, nasnanila, oglaš, naročila in sploh vse kar je v zvezi s glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "PROSVETA", 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

ODMEV Z MORSKIH PLANJAV.

Na parniku "Paris," 30. aprila 1925. — Ker pred odhodom na parnik v New Yorku ni bilo ne prilike in ne časa za pisanje, porabimo podpisani nekoliko svojega časa na morju v to, da se vsak izmed nas spominja svojih sorodnikov, prijateljev in znancev, ki smo jih ostavili po raznih nasebinah širom Amerike, ter istim tem potom pošljamo skupne pozdrave.

Ker pa bo rojake po Ameriki zanimalo, kako se imamo na morju, jim hočemo svoj položaj nekoliko opisati.

Po odhodu iz New Yorka je bilo za nas glavno to, da čim prej pridemo do "suhe" meje in da se nam vrne svoboda, katere smo tam pogrešali. Čim bližje smo prihajali tej meji, tem živahnije je postajalo na parniku. Ko so se odprla vrata celice nad polico, ki naj predstavljajo baro; se je vse drenjalo okrog nje. Vsakdo je hotel čimprej utešiti svojo žejo in radovednost kak ovek ima pijačo tedaj, ko ima človek zavest, da se mi ni treba bati da ga bo roka postavila prijela za vrat. Privoščili smo si svega in svašta, črnega in bellega, sladkega in kislega, vina in pive, konjaka in šampanjca. Manjkalo je samo munašnja, čeravno je bil gotovo tudi kak "butleger" med nami. Drugega posla ta ni imel nego, da je zapravljaj "munašjski" denar.

Danes imamo še en dan do Havre. Voznja do sedaj je bila precej dobra. Razume se, da nas je nekoliko pozibalo in nekatere izmed nas tudi želodec narobe obrnilo, toda ker ni manjkalo "zdravil" smo svoje notranje zadeve kmalu zopet uredili in danes smo vsi zopet v prvovratnem stanju.

Kolikor se tiče hrane in postrežbe na parniku moramo priznati, da je jako dobra in izobilna. Najbolj so z njo zadovoljni počarji in sicer zato, ker jim ni bilo treba kuhati in tudi zato, ker so jim drugi prinesli na mizo in stregli. Obednice so prostorne, zračne in čiste ter strežniki prijazni. Slovenski potniki smo imeli skupne mize, kar je povečevalo naš apetit in odstranjevalo občutek ženiranosti in tajnine in to vse skupaj ustvarjalo boljše in veselejše razpoloženje.

Da pa ne bo kdo mislil, da smo bili vedno sampa pri "bari" in mislili vedno le na pijačo in jed, bodi povedano, da smo skrbili na parniku tudi za duševni užitek. Organizirali smo nekaj svoj pevski zbor, ki je prav pridno izvrševal svojo nalogo. Slovenska pesem s e je vsek dda

razlegala po širnih planjavah atlantskega oceana, ter zabavala tudi druge potnike in moštvo. Zlasti vsem mornarjem je ugrajala lepota slovenake pesmi. Tudi harmonike ni manjkalo.

Tako nam dnevi na parniku minevajo, da sami ne vemo kdaj in skoraj bomo prehitro dospeli v Havre.

Da imamo toliko posebnih udobnosti in da vlada med nami tako dobro razpoloženje, se imamo v prvi vrsti zahvaliti rojaku Avgust Kolanderju zastopniku in uradniku slov. banke Zakrajšek & Cesar v New Yorku. On se je za vsakega potnika zavzel in preskrbel, da čim ugodnejše potuje, tudi če ni potoval skoli njegovo tvrdko. Izrečena naj mu bo na tem mestu zahvala in priznanje.

Dalje se mi, ki smo odpotovali s posredovanjem slov. banke Zakrajšek & Cesar v New Yorku in to smo skoro vsi, zahvaljujemo tudi njej za točno in poželeno postrežbo, kakor tudi zato, da nam je dala tako dobrega spremljevalca na pot. To tvrdko vsem rojakom v Ameriki naj-topleje priporočamo.

Končno pa še vsi skupaj bratsko pozdravljamo vse člane in članice raznih jednot, katerih člani, oziramo članice smo.

Joseph Škoda, Hostetter, Pa. — Frank Overle, Rudolf Drenik in Frank Kle z družino, Cannonsburg, Pa. — John in Jozefa Cuk, Cleveland, O. — John Church, California. — John Komach, Coverdale, Pa. — Frank Močnik, Ely, Minn. — John Jakše, Auburn, Ill. — Frank Frital, Racine, Wis. — John Mohar in Anton Kostanjevec, Milwaukee, Wis. — Andrew Bergant, Universal, Pa. — Louis, Mary in Mike Meznarič, Chicago, Ill. — Steve Ark in John Grom, No. Chicago, Ill. — Cila in Olga Goršek, Milwaukee, Wis. — Andrej Krainc, Moline, Ill. — Jakob Briški, Westville, Ill. — Frank Eržen in družina, Pittsburgh, Pa. — Frank Vipotnik, New York. — Anton Učman, Powhatan Point, O. — Franciška Dobnik, Mary Glajek, Mary Lustik, Mary Ajdišek, Apolonija Bratančič, Blaž Vodovnik in Mr. in Mrs. Val. Mači, Milwaukee, Wis. — (Adv.)

NA PRODAJ JE

42 akrov dobre zemlje, le štiri milje od mesta. Izvrstno za farmo in lesa toliko, da samo les lahko izplača, kolikor se zahteva za vso zemljo. Ta zemlja se nahaja v Rib Lake, Wis., Taylor County. Za pojasnila se je obrniti do Jakob Kopic, P. O. Rib Lake, Wis., ali pa na: John Korošec, 1402 Trumbler Ave., Warren, Ohio. — (Adv.)

Shaw je ožigosal pustolovca Bryana

Znani angleški dramatik je dejal, da Bryan je mogel le v Ameriki, kjer je dosti povzdigovanja in malo odkritljivih možganov.

London, 10. jun. — George Bernard Shaw, svetovno znani dramatik, ki je po rodu Irec, je sinoči v javni debati v Savoy gledališču, udaril tudi po Bryanu v Ameriki z ozirom na tenesiški proces. Shaw je rekel:

"Slavni mož z imenom Bryan, veliki ameriški državnik — tip, kakršnega more roditi le Amerika, ki je izredne vrste povzdigovalec, toda popolnoma brez odkritljivih možganov — se je nankrat postavil na čelo gibanja proti evoluciji in temu gibanju je dal ime fundamentalizem. Svoje pristaše je pozval, naj se imenujejo prvega fundamentalista in rad bi dosegel, da se poučevanje evolucije otrokom v šolah prepove kot kaznjivi zločin."

"Razlika med Bryanom in menoj je zelo velika. Ako bi Bryan zdaj stal na tem odru, bi mu jaz odprto rekel, da tisto, kar on imenuje fundamentalizem, je v resnici infantilizem (otročarja) in njegov poskus, oropati mladostno znanstvenega pouka da jaz smatram nečuvstvo kršenje pravice šolarjev. Dalje bi mu povedal, da je navaden butec (blockhead), ako bi ne rabil ostrejšega zraza."

Amerika je v svojih starih časih dobivala vse svoje ideje od nas. Če si govoril z Američanom, ki je imel količjak idej, si takoj vedel, da ima ideje, katere smo mi eksportirali pred štiridesetimi ali petdesetimi leti in katere je prinesel nazaj v silno žalostno stanju. Danes je malo drugače. Amerika importira naše ideje in jih pošilja nazaj v filin.

V mojem življenju se je že marsikaj na svetu izpremenilo in to je delo evolucije. Svet brez pojma o evoluciji bi bil svet, v katerem bi ljudje boljših misli morali obupati kakor je Shakespeare obupaval. To se pravi, da dobis pojmi o svetu, ki je nekaj kakor morje, vedno nemiren, zmirom v gibanju, včasih ga primejo krči, ne gre nikamor in ne dela drugega, kakor da stalno potaplja gotovo število ljudi — in ubija, ubija, ubija. To je svet, o kakršnem sta govorila Hamlet in kralj Lear. Brez pojma o evoluciji živi v svetu, v katerem ni upanja, ne bodočnosti in iz katerega nikoli ne pride nič. To je svet, o katerem je rekel Francoz: "Čimbolj se izpreminja, tembolj je star in enoličen."

Na drugi strani, kakor hitro razumeš evolucijo, veš, da se svet stalno izpreminja na bolje, da raste od spodaj navzgor. Vidis bodočnost. Pred teboj je obljubljena dežela na horizontu. Ako veš, da se svet razvija, veš tudi, da nikdar ne dosežeš najstrašnejše nesreče — perfektnosti. Kajti popolen svet in popoln človek pomeni, da je tedaj vsega konec, vsega upanja je konec in življenje je brez vrednosti."

Smrt kontrolorja Stepnika

Spisal Ivan Cankar.

(Dalje.)

VI.

Potem nisem več vstal. Tudi moje telo je postalo bolj neobčutljivo in leno; vznemirjal se nisem več zaradi vsake neznatnosti. In tudi dolgočas mi ni bilo. Dnevi so bili topli kakor malokdaj v poznem oktobru; moja postelja je stala blizu okna; žena mi je nekoliko vzdihala vzglavje, in gledal sem na vrt in proti gozdu. Samo še prav malo listov je bilo na vejah; včasih se je kateri odtrgal, zabijal se nekoliko po tleh ter padel na zemljo. Platane na vrtu so bile še skoro čisto prazne, gozdno bukovje pa je bilo še precej košato, kolikor se je videlo od okna. V daljavi sem opazil celo drevje, ki niti še orumenelo ni, a bilo je

tako daleč, da ga nisem mogel natanko razločiti. Ob obzorju, skoraj v megli, se je raztezala dolga proga temnih jelk... Vse to sem videl nekako motno in zamazano kakor skozi mokro steklo.

Žena je bila neprestano poleg mene. Očital ji nisem ničesar, toda v tem času je omrčavela od trpljenja. Pričarana je bila na moje oči; koder je hodila, je čutila moj pogled na svojem obrazu. Ni se mogla oddaljiti od postelje za sto korakov, kajti moje roke so jo vlekle nazaj...

Četudi je bilo zvečer precej hladno, nisem hotel, da bi bilo okno zaprto. Skozi okno je padalo nekoliko svetlobe na vrt, na peščen pot, ki je vodila mimo loke. In tod sta se izprehajala roke v roki, in njena glava je bila obrnjena proti oknu. Gledala je celo nazaj, kadar sta se okrenila ter stopala proti lopi. Včasih sta izginila za trenotek — vedel sem dobro, da samo za trenotek; prišla sta takoj zopet na stezo, kjer je trepetala luč od

okna, in ona se je ozirala nazvzgor... Vrnila se je v sobo, sključena, roke na prsih, in sedla je k postelji. Svetloba je padala na njen obraz, prepadel in spačen od bolesti.

"Kod si hodila?"

"Izprehajala sva se pod tvojim oknom!"

Jaz je nisem pogledal, toda videl sem natanko vsako njeno kretnjo in vsako senco, ki je hušnila čez njene oči. Govorila je tiho in vdano; ni ji prišlo na misel niti za hip, da bi zinjla kakor neresnico. Trepetajoč od strahu, od arama in od trpljenja, mi je ponavljala od besede do besede, vse po vrsti, kakor se je go-dilo; zakrivala mi ni niti svojih neizgovornih misli. V tem zamolkem, monotonem glasu ni bilo ničesar razen otročje, polblazne bojazni. Tudi na njenih ustnicah je ležalo nekaj otroško plašnega.

"Izprehajala sva se z njim pod tvojim oknom. Jaz sem bila zelo žalostna zaradi tebe."

Nagnila se je glavo nižje in nje-ne obrvi so se skrčile.

"Zaradi tebe sem bila žalostna in obljubila sem mu, da ti natrem v vodo strupa, če bi živel do tretje nedelje."

"In kaj je rekel on?"

"On je molčal... Tožila sem mu, da me je strah tebe, ker ni si več podoben človeku... Da me režejo tvoji prsti tako globoko v meso... tako globoko... Da mi sesajo tvoje ustnice kri iz srca, in da so popile tvoje oči tvojo dušo..."

"In kaj je rekel on?"

"On je molčal... Tožila sem mu, da se te bojim, ker si strašnejši od smrti same. Ti si pri meni, koder hodim; zvezal si mi roke in misli, da sem samo še sužnja tvoje postelje. Trikrat že mi je prišla zla misel, ko si spal in sem stala pri tebi. Povedala sem mu, da so se mi takrat skrčile prsti v klešče... eno samo kratko minuto, in ti bi ne dihal več. Toda moja roka je bila kakor odrevenela; nekaj nevidnega jo je objelo tesno in z vso močjo. Tvoje oči so bile zaprte, toda jaz sem vedela, da si me gledal, da si videl natanko moj obraz in moje skrčene prste..."

"Jaz sem te videl, ljubica... In kaj je rekel on?"

"On je molčal in nato me je poljubil. Obadva sva čutila takrat vso isto neizmerno radost, ki nama pride roko v roki s tvojo smrtjo. Sedela sva že za sva-tovsko mizo v sladkem objemu in pričakovala sva najlepše noči..."

Sklonila se je še nižje k meni, in spoznal sem vso njeno veliko bolest. Sredi življenja ni bila drugega nego ud mojega umirajočega telesa.

Prihodnji večer sta bila oba v moji sobi. Hotela sta se skriti mojim očem, ali njune noge so ju vodile v mojo bližino, njuna obraza sta se obračala k meni, in kadar sta se poljubila, sta stopila v najsvetlejšo luč. Z blazno strastjo sta pila kelih svoje grenke ljubezni; ustna so srebala dalje, četudi so bila skrčena in ožgana od bolečine. Ozirala sta se name z velikimi pogledi, ali jaz sem se smehljaj. Čutil sem dobro; kako sta iskala ta smehljaj; kako sta hrepenela po njem in po svojem trpljenju. Dokler so moje oči videle in dokler so moji možgani mislili, so bili trenotki zame nekaj nebeškega.

VII.

Ali moje oči niso videle, in moji možgani niso mislili več dolgo. Že pred davnim, davnim časom so prihajali k meni po noči ljudje z nejasnimi obrisi — meglene postave, ki so se zibale ob stenah kakor sence. Razločeval sem jih samo za hip, in takoj je zopet padlo zagrinjalo pred mojim pogledom. To se je zgodilo posebno v mojih žalostnih dneh, kadar me je obšel tisti globoki, neznojni dolčas, ki izpremeni v nemutne neznatnosti vse, kar je srcu najljubše in največjastnejše. V duši je vse prazno in pu-sto, in ničesar zanimivega, ničesar veselega ni več na svetu. Vse je brezbarvno in nevredno, da bi se človek vznemirjal in navduševal. Ničevnost... in sredi te ničevnosti jaz sam, ničeven del ničevnosti... Ta čut mi je ležal na prsih kakor mora, in kadar sem se ga osvobodil, so se mi oči zalile solzami od silne otožnosti. V takih urah sem čutil fino in natanko; moje oči so videle stvari, ki so mi bile skrite v delavnih dneh, in moja ušesa so ališala zvoke, ki jih je drugače preproglasno cestno življenje... Takrat sem zasluhl tista bitja... takrat so stopala iz senc s tihimi koraki, premikala so se brez šuma po sredi sobe, in včasih se je odgrnila dolga črna halja, da sem videl za trenotek različne konture...

Zdaj se spominjam nekega večera, malo predno sem legel za zmerom. Izprehajal sem se pozno zunaj kraj gozda in bil sem precej utrujen in brez posebnega vzroka otožen in potr. Pot je vodila po grapavem klancu navzdol; ob straneh je raslo staro drevje z razpokanimi debli in polposušenimi vejami. Prišel sem v ozko dolino, in tam je bila že črna noč. Samo na eni strani je bila dolina odprta, drugod pa so se dvigale visoke stene, s hrastovjem in robidovjem porasčene. Na sredi je ležal podolgovat ribnik, in čezenj je bila položena lesena brv. Postal sem sredi brvi ter se naslonil s komolci na oporo. Stal sem dolgo časa; naskoli se ni dalo razločevati več

nič; vse je bilo zagrnjeno v tiho temo. In ko sem stal, mi je postalo pri srcu bolno in sladko obenem... Da bi zatnil oči, da bi majhno, samo majhno premaknil nogo ter zdrnil navzdol... valovi bi se razdelili, in potem bi ne bilo ničesar več. Pljusknilo bi na-lahko, komaj bi zatrepetal rahel šum skozi temo. Nič bi se ne zgodilo izrednega; ne bilo bi nikakega trpljenja, ne plakanja in ne vzdihovanja! Noč bi samevala okoli mene pusto in žalostno kakor prej... Komolca sta se pomikala počasi od opore, noge so se mi krčile — a bilo mi je tako čudno prazno in lahko pri duši... Takrat pa se je nekdo dotaknil moje leve rame, nekdo drugi desne, nekdo je stal pred menoj, nekdo ob moji strani, nekdo mi je dihal gorko sapo na vrat. Zdrnil sem se ter se ozrl okrog sebe; zdelo se mi je, da so se tre-sale sence okoli mene, da so stopale iz noči, hodile mimo mene ter se me dotikale. Ko sem od-hajal s hitrimi koraki, so bežale pred menoj ter mi prihajale na-proti. To so bila črna debela drev-es... to so bile sence... to so bila bitja, ki so poleg mene ne-prestano, četudi jih ne vidijo mo-je oči.

Moje oči so bile preveč teles-ne. S svojim surovim pogledom so uničile same tiste prozorne postave, ustvarjene iz etra... Nekaj tednov po smrti moje ma-tere sem sedel proti mraku za mizo ter pisal. Bil sem čisto mi-ren, in moji možgani so delovali popolnoma redno; misel se je po-rajala iz misli korektno in glad-ko; pisal sem svoji ljubici, nekemu dekletu, ki se je pol leta pozneje poročilo z mojim prija-teljem. Sredi stavka pa mi je zdrknilo pero iz roke, in nekaj bolnega je leglo počasi na moje srce. Okrenil sem glavo, in tam poleg vrat je stala moja mati... stala je poleg vrat živa in lepa kakor nekdanj, s svojim otožno-ljubeznivim smehljajem, s svojimi jasnimi očmi. Padel sem na kolena ter ji iztegnil roke na-sproti; vse njene in vse moje sol-ze so me zapekle na srecu; od lju-bezni, od vsega prestanega in zo-pet vznegenega trpljenja, od ti-soč silnih čutov nisem vedel, ka-ko se mi je zgodilo... Iztegnil sem roke, a soba je bila prazna in tiha... In nato sem položil glavo na mizo in jokal kakor še nikoli v svojem življenju. Da bi ji bil poljubil samo roko... da bi poljubil samo rob njenega kri-la... Prišla je k meni, in jaz sem jo videl in nisem ji poljubil ro-ke...

Tudi tega dogodka sem se spominjal zdaj zelo jasno, zakaj videl sem med sencami tudi nje-no senco. Dvakrat že se je bila dvignila iz ozadja, ali kakor sem pogledal tja, je izginila. Spoznati

nisem mogel drugega nikogar; buknilo je mimo mojih oči, sto-palo hitro in oprezno preko so-be, dvignilo se proti strupu in plavalo za trenotek nad menoj; a to je bilo nekaj temnega in me-glennega, brez določenih obrisov... Kolikor jasnejše so bile te pe-stave, tembolj se je izgubljalo v megli vse, kar je bilo telesnega okrog mene. Moji gosti me niso več zanimali, tudi njih obrazov nisem mogel več razločevati na-tanko; ni se mi ljubilo napenjati oči zaradi teh stvari, ki niso ime-le zame več nikakega pomena. Čutil sem, kako so se polagoma utrgale vezi med menoj in med telesnostjo. Oblike so se razli-njale, okoli mene so bile same še motne sence.

(Dalje prihodnjic.)

Agitirajte za "Prosveto"

SAMO 6 DNI PREKO

FRANCE - 19. junija
PARIS - 27. junija

HAVER - PARISKO PRISTANIŠČE

Kabine tretjega razreda z umir-
niki in tekočo vodo za 2, 4 ali 6
oseb. Francoska kuhinja in pijača.

French Line

109 N. Dearborn St., Chicago, Ill.
ali lokalni agentje.

SIVOLASI LJUDJE

—Čitajte mojo povest

Dobila sem naravno barvo
mojim lasem potem takne bar-
ve, ki je ne more nihče o-
di. Stori la sem to doma tak-
skoro brez truda. Bili so
čudni same in moje lasi
las. Ponovno so postale mo-
las krasnovali kot v ml-
dosti. Pišite mi in jaz vam
pojasnim vse—kako so post-
moje belosive lasi nazaj lep-
krasno svile v naravni barvi. Jaz vam a re-
seljem pojasnim vse sastonj. Nobene o-
nost. Moj naslov je: Juel Dunn, 416 S.
Dearborn St. A. R. 470—Chicago, Ill.

DA SKUHAŠ DOBRO F- VO, PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

Imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor
in vse druge potrebščine. Poskusi-
in se prepričajte, da je doma pri-
kuhan vedno le najboljši in naj-
nejši.

Grocerijam, sladničarjem in v pro-
dajalnih živilskih damo primeren po-
pust pri večjih naročilih. Pišite po
informacije na:

FRANK OGLAR,

6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA.

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice,
časnike, knjige, koledarje, letake itd. v sloven-
skem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem,
angleškem jeziku in drugih.

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI.

CENE ZMERNE, UNJSKO DELO PRVE
VRSTE.

VSA POJASNILA DAJE VODSTVO TI-
SKARNE. Pišite po informacije na naslov: S. N.
P. J. Printery, 2657-59 South Lawndale Avenue,
Chicago, Ill.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA UST-
MENA POJASNILA.

ŽRTVE

Povest. Spisal Fr. Serafin.

(Dalje.)

Šumno in hrupno je bilo zdaj življenje v Poljanah, in malokdaj se je briga za to, kar se je pripravljalo po tistem. Malokdaj je mislil na to, da se veselje lahko hipoma izpremeni v žalost. Vsakdo je gledal le, da bi tem več dobička imel od društva, da bi tem več použil in popil zastoj—vse drugo je bilo ljudem postanska stvar. Za tragiko, kakršna je bila zavladala v Tomaževih hiši, pa ni imel že celo nihče ne razuma, ne srca...

Po tistem groznem nastopu ni govoril Tomaž več ne z ženo ne s hčerjo. In tudi drugih ljudi se je izogibal. Z nasprotniki ni maral priti v dotiko, ker je vedel, da bi ga pikali, s prijatelji ne, ker se je bal, da bi ga tolažili. Nič več ni hotel slišati o tem, nič več... Saj so mu še vedno donele po ušesih Skrjančeve porogljive besede, ki mu je rekel, da bode za-jokalo v njegovi hiši... Od tistih, dob niti več slišati ni mogel otročjega joka in bežal je kakor blazen strani, če mu je priletelo od kod kričanje majhnega otroka na uho. Često se mu je tudi samo zdelo, da sliši otročji jok. Ob takih prilikah je otepal z obema rokama okrog sebe in vse zbežan je letal od enega kraja do drugega...

Kako nečuvstvo da trpi, to se je dalo po-sneti iz vsega njegovega vedenja in početja. Nobeno delo mu ni šlo več izpod rok. S kakim veseljem je izvrševal včas svoje rokodelstvo, kako ponosen je bil na to, kar je znal! Zdaj ga je bilo minilo vse, in prav videlo se mu je, kako se sili, kako nerad vztraja pri svojem po-slu. Včas je gojil neko posebno ljubezen do svojega orodja. Na vsak stružec, na vsak sveder je pazil z neko ganljivo skrbnostjo... Zdaj se mu ni smililo nič več, in včas je kar sredi dela vrget žago ali kaj drugega od sebe v stran, vzel klobuk ter zbežal iz hiše...

Kadar njega ni bilo doma, sta izpregovo-rili mati in hči kakor besedo med seboj. Sicer pa sta molčali tudi oni dve. Niti vzdihniti si nista upali, boječ se, da bi očeta še bolj ne vznemirili in razdražili. Bilo je kakor izumrlo v Tomaževi hiši, in vsi so imeli občutek, kakor bi bili jetniki, kakor bi bili ločeni od vsega sve-ta... A še tisto malo, kar sta govorili mati in hči v takem času, ni bilo po tem, da bi si bili olajšali svoje težave...

"Vidiš, nesrečnica, kaj si storila!" s temi besedami je pretrgala navadno mati molk. Cu-tila je potrebo, da bi se maščevala za grenke ure, ki jih je morala prebiti. Manica pa na take besede ni odgovarjala. Prenašala je po tistem bolečino, ki jo je povzročevalo to več-
no očitjanje, in porabila je potem očetovo od-sotnost samo v to, da se je spet enkrat prav od srca izjokala...

A neko tolažbo je imela... Navdajala jo je že dalj časa slutnja, da tega ne bo preživela, kar je že čakalo, in z neko razkošnostjo si je večkrat v duhu predstavljala, kako bo ležala tu sredi sobe z zaprtimi očmi in sklenjenimi roka-mi, kako jo bodo položili v krsto, katero ji na-redi morda oče sam, kako jo odnese tja proti cerkvi, kamor je včas tako gorečnostjo mo-lit hodila, in ako jo naposled polože na pokopališču v tiho jamo... Oh, potem se bo morda smilila očetu in materi in morda še komu, po-tem potoči morda še kdo kako solzo za njo!... Vsekakor pa bo konec njenih muk, konec nje-nega neznoznega trpljenja!...

Ničesar si ni bolj želela, nego da bi že umrla, in ta edina misel, da je čaka sladki mir, da se tam na pokopališču kmalu zgrne prst nad njo, jo je še vzdrževala...

A če so bili pri Tomaževih strašni že dne-vi, so bile še mnogo strašnejše noči. Spanec se je le malokdaj usmilil teh nesrečnih ljudi. Neprenehoma se je čulo vzdihovanje, zdaj od ene, zdaj od druge strani. Mati in hči bi se bili morda pomirili; vdali bi se bili morda re-signaciji, in morda bi bila otrplost legla na njihne ude, ko bi se ne bila pojavljala pri očetu vedno zopet a tako elementarno silo bolest ter razburjala vedno iz novega tudi njihov živce-v. Kar nenadoma je planil včas iz postelje, divjal semintja, bežal ven, pa se zopet vrnil ter iznova begal po sobi gori in doli...

Nekoč pa—bila je lepa mesečna noč—je vstal, odprl akninjo ter vzel iz nje listre...

Igral je dobro na ta instrument in v prejšnjih časih, ko niso bile zavladale še take razmere v hiši, je često, zlasti ob nedeljah, delal z igra-njem kratak čas zabi, ženi in hčeri... Védi ga Bog, kako mu je prišlo tisto noč na um, da se je usedel ter začel igrati!... Žena in hči sta strme poslušali. Tako niso še nikdar pele stru-ne pod njegovimi prsti! To ni bilo več zvene-nje mrtvih žic, to je bil pristen odmev v nez-nosni boli točnega srca!... V tihi, mirni noči je bila moč teh glasov še silnejša... Zdelo se je, kakor bi tožila in vzdihovala nevidna bitja...

Hkratu pa se zaihti Tomažu, a za njim obenem se razjokata na ves glas tudi mati in hči... Umeli so drug drugega!... Kdo ve, če bi ne bile imele te solze, ki so lišle zdaj vsem trem iz oči, najblagodejnejšega vpliva in naj-boljših posledic... Kdo ve, če bi se ne bila ta srca, ki so zdaj skupaj iskala tolažbe v solzah, spet našla in se zbližala, ako bi ne bila prepre-čila tega ona čudovita boleštna trma Tomaže-va, ki ga ni pustila, da bi bil vsa stvar nekoliko hladneje premočila, ki ga je silila na usoden na-čin k temu, da je trpinčil venomer sam sebe in svoje, in ki je provzročila, da se ni mogel ločiti od svoje boli... Kakor bi ga bilo sram meh-kejših čutov... kakor bi ne privoščil hčeri in ženi tolažbe, ki sta je iskali v solzah, izzvanih po njegovem igranju, je dvignil citre z obema rokama kvišku ter jih treščil ob vogel mize, da se je drobiž razpršil na vse strani...

Še hušje je bilo, ko je bila prišla zima in so bile tako dolge noči...

Tomaža tudi mraz in sneg nista zadržava-la, da bi ne bil uhajal iz hiše... A ker v snegu ni mogel daleč, si je krajšal čas s tem, da je kidal sneg in na vse strani delal pota. Včas ni se niso mogli dosti načuditi, ko so zjutraj vstajali in videli, da je sneg prekidan, in da so pota narejena. Mogoče, da se je hotel Tomaž na ta način utruditi, da bi potem lažje zaupal. Proti jutru se je navadno povrnil v hišo ves spehan in potan, a tudi to mu večidel ni pri-neslo zaželjenega miru. Včas je zaspal za krat-ko uro, največkrat pa nič...

Tako je potekal pri Tomaževih v grozni, moreči enakomernosti čas, dokler se ni izpol-nilo Skrjančeve prorokovanje in se ni začel v hiši otroški jok...

Tedaj pa je Tomaž pobegnil z doma...

XV.

Maničine temne slutnje se niso izpolnile. Povila je navzlic temu, da je toliko togovala in da je prebдела v neznojni boli toliko noči, prav zdravega in krepkega dečka, in tudi sama se je zdaj telesno dobro počutila. Pa tudi njen duševni razpoložaj se je bil hkratu ves predru-gač. Zdelo se ji je, kakor bi se bila prebudila iz težkih, mučnih sanj. Vse tiste temne, more-če misli, ki so ji v prejšnjem času polnile glavo ter jo navdajale s toliko boleštno, so ji bile prešle, in jasno in mirno je gledala zopet v svet...

Z otrokom je imela nepopisno veselje. Iz-nebila se je vseh predsodkov, in skoro smešno se ji je videlo, da je poprej tako žalovala. Glas čiste, neskajljene prirodnosti je zvenel po nje-nih, od materinske ljubezni pršinjenih prsih, in zdelo se ji je zdaj nedoumno, da bi bilo nje-no materinstvo pregrešno. Da ji ni na srečo in da ni na srečo starešem njenim in tudi otroku ne, da, to je pojmila!... A da bi se morala sramovati—zato ni vedela nobenega vzroka več! Njeno srce je bilo navzlic temu, kar se je bilo dogodilo, popolnoma čisto, nedolžno... Če se je imel kdo sramovati, potem je bil to on, ki je hotel njeno nesrečo!... Toda niti njega ni več sovražila... Njena ljubezen do drugega deteta je bila toliko, da poleg nje ni bilo me-sta nasprotnemu čuvstvu... Neprestano ga je gledala in negovala in v mislih si je pred-stavljala, kako ga bo vzgajala, kako bo skrbela zanj... Prav nič ga ne bo skrivala pred ljud-mi!... Ja li mar slabejši nego vsak drug otrok? Bog ji ga je dal! O tem je bila popolnoma pre-pričana in zaradi tega ga je hotela ljubiti ter gledati na to, da bi bil kdaj Bogu in ljudem v čast!... Naj govore ljudje, kar hočejo, ne bo se brigala za njih besede!... Vedno mu bo na strani, da se mu kaj hudega ne prigodi!... V cerkev ga bo za roko vodila, in naj se še tako spogledujejo nad njo!... O očetu pa mu ne bo pravila nikdar... Hotela mu je biti oboje, oče in mati!... Posvetiti mu je hotela vse svoje življenje!...

(Dalje prihodnjic.)